



V Praze dne 14. dubna 2020, č. j. MPSV-2020/74132-250

Aktuální informace k výkonu sociálně-právní ochrany dětí v situaci nouzového stavu

Pro účely výkonu sociálně-právní ochrany dětí v situaci přetrvávajícího nouzového stavu **předkládáme odpovědi na některé dotazy, které jsme obdrželi ze strany krajských úřadů v období od 30. 3. 2020**. Odpovědi doplňují nebo navazují na dříve vydaná stanoviska MPSV k situaci epidemiologické hrozby.

Nadále zůstává v platnosti zásadní doporučení přistupovat k situaci každého dítěte individuálně a hledat takové postupy, které umožní maximální ochranu jeho zájmů.

Doporučení k posuzování podmínek pro vydání stanoviska k pobytu dítěte mimo ústav podle § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“)

Východiska

Podle čl. I bod 1. písm. b) mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví č.j. MZDR 12745/2020-1/MIN/KAN ze dne 23. 3. 2020 se zakazuje volný pohyb osob mj. rovněž s výjimkou nezbytných cest za rodinou nebo osobami blízkými. Informace MPSV č. j. MPSV-2020/68162-250, k některým činnostem OSPOD týkajícím se pobytu dětí mimo ústav v období epidemiologické hrozby, ze dne 13. 3. 2020 zdůrazňuje vázanost zákonem, s tím, že **právo dítěte na styk s osobami blízkými včetně formy pobytu mimo ústav není ani za dané situace nijak pozastaveno nebo omezeno**. Podle Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči ze dne 13. 3. 2020 povolování pobytů dětí mimo zařízení (dovolenky) je plně v kompetenci ředitele zařízení ve spolupráci s OSPOD, popř. s hygienickou stanicí.



Je nezbytné posoudit zejména vhodnost pobytu dítěte z hlediska zdravotních a hygienických podmínek. S odvoláním na mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví pro poskytovatele zdravotních služeb lůžkové péče, kterým se nařizuje zákaz návštěv pacientů s výjimkou nezletilých pacientů, nedoporučuje se zákaz návštěv dětí v zařízeních.

Uvedená východiska jsou i nadále plně využitelná.

Právní rámec

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 401/2012 Sb., kterým bylo změněno ustanovení § 30 odst. 1 zákona o SPOD, „tato lhůta je nově rozšířena na 30 kalendářních dnů. Jde o lhůtu maximální, ředitel ústavního zařízení může (má-li k tomu důvody) návštěvu povolit na dobu kratší než 30 dní. Při dalších pobytech dítěte mimo zařízení je možné povolit pobyt dítěte mimo zařízení na dobu delší, přičemž maximální délka není stanovena“. Z uvedeného vyplývá, že doba pobytu dítěte mimo ústav má být zpravidla povolována na více dní, zásadně s využitím uvedené maximální doby. Kratší pobyty mimo ústav (v rozsahu jednoho či jen několika dní) mají být tedy spíše výjimkou z pravidla, a to odůvodněnou. Důležitost těchto hledisek vystupuje do popředí právě v souvislosti se současným nouzovým stavem a probíhající epidemiologickou hrozbou.

Doporučení

Vzhledem k současné situaci nouzového stavu a omezení pohybu osob Ministerstvo práce a sociálních věcí doporučuje, aby žadatelé o povolení pobytu mimo ústav byli ze strany příslušných orgánů poučeni a vedeni k tomu, aby ve své žádosti využívali, je-li to z jejich strany možné, maximální rozsah 30 kalendářních dnů, a aby jim poskytnuto i poučení o možnosti následného prodloužení takového pobytu mimo ústav podle § 30 odst. 1 věta poslední zákona o SPOD, a to již bez omezení doby pobytu dítěte mimo ústav. OSPOD přitom i nadále přihlíží k prostředí, kde se bude dítě nacházet, stejně jako k dalším parametrům dle § 30, odst. 3 zákona o SPOD.



Při vydávání závazného stanoviska k žádosti o pobyt dítěte mimo ústav podle § 30 zákona o SPOD, je-li žádáno o pobyt kratší, kdy je zřejmé, že pobyt nebude prodloužen, a to případně i opakovaně, posoudí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí vhodnost takového opakovaného pohybu dítěte mimo ústav a opakovaných změn v místě jeho pobytu i z hlediska současného nouzového stavu. Zohlední zejména rizika, plynoucí ze zvoleného způsobu cestování dítěte, a případná rizika plynoucí z pobytu v prostředí, kde má dítě pobyt realizovat, a to i na základě informací od příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví.

Do ukončení mimořádných opatření, souvisejících s vyhlášeným nouzovým stavem, je tedy **pobyty dětí mimo ústav na kratší dobu nezbytné pečlivěji zvažovat**, a na rozdíl od pobytů mimo ústav s využitím maximální zákonné doby třiceti dnů případně následně prodloužené, tyto kratší pobyty mimo ústav schvalovat spíše výjimečně. A to tehdy,

1. když příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí vyhodnotí ve svém stanovisku rizika plynoucí z opakované změny prostředí pobytu dítěte jako menší, a zájem dítěte na realizaci i krátkodobého styku s rodiči nebo osobami blízkými výrazně převažuje nad veřejným zájmem, vyplývajícím z mimořádných opatření,
2. nebo v případě, kdy překážky na straně rodičů nebo jiných osob blízkých objektivně vylučují jejich možnost přijmout dítě do domácnosti v maximálním rozsahu 30 dnů.

Doporučení k zákonným lhůtám péče o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v pěstounské péči na přechodnou dobu

Mimořádnými opatřeními, přijatými v rámci nouzového stavu nebyla nijak pozastavena, modifikována nebo jinak dotčena příslušná ustanovení, ať již jde o procesní lhůty pro soudní rozhodnutí ve věcech péče o nezletilé nebo pro trvání předběžné úpravy poměrů dítěte, nebo o hmotněprávní lhůty, jde-li o doby trvání



pěstounské péče na přechodnou dobu nebo o maximální doby poskytování pobytových služeb v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Pro zmíněné hmotněprávní lhůty pak lze, jak MPSV dlouhodobě konstatuje, ve výjimečných případech (k nimž se mohou řadit i výjimečné okolnosti vyšší moci, jaké představuje jistě i současná epidemiologická situace) aplikovat známé stanovisko Komise pro aplikaci nové civilní legislativy (formulované pro výjimečnou možnost opětovného svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc), jehož logika byla ve vztahu k pěstounské péči na přechodnou dobu resp. k možnosti opětovného svěření dítěte do téže cizí péče potvrzena i v nálezu Ústavního soudu z 31. 12. 2018 sp. zn. II. ÚS 2344/18.

Jde-li o poskytování služby v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kam svou povahou spadají ty, vymezené v § 42 odst. 2 písm. b) až d) zák. o SPOD, uvedená pravidla, formulovaná pro aplikaci skutkových podstat jiných forem péče o dítě, nikoli pro vztahy smluvní, neplatí. Za současné situace však nelze vyloučit uzavření nové smlouvy mezi poskytovatelem a rodičem nebo mladistvým klientem v případech, kdy důsledky, vyplývající z mimořádných opatření, podstatně změnilly poměry na straně osob povinných zaopatřením a výživou tak, že tato takovou situaci lze podřadit pod zákonné podmínky pro poskytování služby, vymezené v § 42 odst. 1 zákona o SPOD, zejména tedy v případě podstatné ztráty příjmů.

Doporučení k přenesení působnosti v oblasti výkonu sociálně-právní ochrany dětí v případě, že je celému pracovišti OSPOD nařízena karanténa

V případě, že by vlivem současných protiepidemiologických opatření došlo k nařízení karantény ze strany orgánu ochrany veřejného zdraví ve vztahu ke všem pracovníkům daného pracoviště, **je třeba i nadále zajistit výkon sociálně-právní ochrany dětí v dotčeném území.** Přitom je třeba zohlednit aktuálně platné usnesení vlády o vyhlášení nouzového stavu, kterým je činnost OSPOD limitována na úkony nezbytně nutné pro ochranu života a zdraví ohrožených dětí (viz souhrnné stanovisko MPSV ze dne 17. 3. 2020).

Konzultací provedenou u Ministerstva vnitra bylo upřesněno, že pro přenesení působnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností ve výše uvedeném případě **je možné v souladu se zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (obecní zřízení), využít následující postupy:**

1. Preferovanou variantou je uzavření veřejnoprávní smlouvy podle § 66a obecního zřízení mezi obcemi s rozšířenou působností, jejichž obecní úřady vykonávají přenesenou působnost ve správním obvodu jednoho krajského úřadu, podle níž bude obecní úřad jedné obce s rozšířenou působností vykonávat přenesenou působnost nebo část přenesené působnosti pro obecní úřad jiné obce s rozšířenou působností, která je účastníkem veřejnoprávní smlouvy. K uzavření veřejnoprávní smlouvy je třeba souhlasu Ministerstva vnitra, které jej vydává po projednání s věcně příslušným ministerstvem nebo jiným věcně příslušným ústředním správním úřadem. Pro vydání souhlasu Ministerstva vnitra s uzavřením této veřejnoprávní smlouvy není žádná zvláštní lhůta stanovena, podpůrně by tak měly platit lhůty podle obecné úpravy § 6 odst. 1 a § 71 správního řádu, tj. bez zbytečného odkladu, nejpozději pak do 30 dnů od zahájení řízení. Dle vyjádření Ministerstva vnitra by v takovém případě byla vyvinuta snaha o operativní vyřízení udělení souhlasu. Doplňujeme, že obsahem přenesení působnosti by za současné situace byl omezený rozsah výkonu sociálně-právní ochrany dětí.
2. Druhou variantou je rozhodnutí Ministerstva vnitra o přenesení působnosti z nezpůsobilého obecního úřadu obce s rozšířenou působností na jiný obecní úřad obce s rozšířenou působností podle § 66b obecního zřízení, a to do 60 dnů ode dne, kdy se Ministerstvo vnitra dozvědělo o neplnění povinností nezpůsobilého obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Zákonná lhůta 60 dní pro rozhodnutí Ministerstva vnitra je nejzazší, v současné době by Ministerstvo vnitra opět mělo snahu vyřešit vzniklý problém co nejrychleji.

Společně s Ministerstvem vnitra situaci i nadále konzultujeme a budeme vás průběžně informovat.

Proces zprostředkování pěstounské péče či osvojení není z důvodu vyhlášení nouzového stavu a omezení pohybu zastaven, avšak je zřejmé, že pokud opatření vlády a Ministerstva zdravotnictví mají vést k omezení kontaktů mezi osobami, volný pohyb osob je možný pouze ve vymezených případech (cesta do zaměstnání, za rodinou apod.) stejně tak je omezena činnost orgánů sociální sociálně-právní ochrany dětí i soudů, proces zprostředkování náhradní rodinné péče bude velice ztížen. Vytipování žadatelé o osvojení či pěstounskou péči pro konkrétní dítě, kterému je náhradní rodinná péče zprostředkovávána, se musí s dítětem osobně seznámit, posléze začínají navazovat kontakty a je podán návrh na předadopční péči či předpěstounskou péči na soud. Po rozhodnutí soudu, kterým je dítě svěřeno žadatelům, začíná proces „překlápění“ od přechodných pěstounů nebo ze zařízení, kde se dítě nachází. To vše je v současné době velice ztíženo.

MPSV se již ve svých dřívějších stanoviscích určených orgánům sociálně-právní ochrany dětí (obecním úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a krajským úřadům) a rovněž subjektům, které doprovází pěstouny, ze dne 17. 3. 2020 a 18. 3. 2020 (dostupné na <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialne-pravni-ochrana-deti1>) vyjádřilo v tom smyslu, že za trvání současných mimořádných opatření je vhodné v případě probíhajících kontaktů dítěte svěřeného do pěstounské péče na přechodnou dobu se svými rodiči, s osobami blízkými, případně se zájemci o zprostředkování náhradní rodinné péče z řad pěstounů či osvojitelů osobní kontakty po dobu nezbytně nutnou omezit, případně zajistit v bezpečné formě jak pro dítě, tak pro ostatní účastníky těchto kontaktů (např. přes skype apod.).

Vždy je na individuálním zhodnocení, zda a jakým způsobem má probíhat proces předávání dítěte z přechodné pěstounské péče do osvojení či dlouhodobé pěstounské péče nebo zpět do rodiny. Je třeba vzít v úvahu zejména věk dítěte a fázi, ve které se proces předávání dítěte do následné péče nachází (něco jiného je, pokud se vytipování pečovatelé s dítětem dosud nesešli a něco jiného pak situace, kdy už je navázán kontakt, dochází k "překlápění" vazby dítěte na nové pečovatele), je třeba zhodnotit rizika kontaktů jak pro dítě, tak pro přechodné pěstouny i nové náhradní pečovatele či původní rodinu, kam se má dítě vrátit. Zcela jistě k předávání nemůže



dojít, pokud se některý z aktérů nachází v karanténě, jeví známky onemocnění on či některá z osob žijících ve společné domácnosti, je třeba akceptovat rovněž obavy jedné či druhé strany z realizace osobních kontaktů, pakliže se v domácnosti nachází člověk se sníženou imunitou, s onemocněním srdce, seniorského věku atd. (rizikové skupiny). Pokud k osobním kontaktům za účelem procesu předávání dítěte z přechodné pěstounské péče bude docházet, je třeba dbát zvýšených hygienických a bezpečnostních opatření.

Určeno pro:

- všechny krajské úřady
- všechny obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- všechny osoby pověřené k výkonu SPOD